

ORDASS LAJOS A MÁRTÍRSORSÚ, MISZTIKUS LUTHERÁNUS PÜSPÖK (1901–1978)

Előhang: az évfordulók jegyében

Hetven éve, 1948 őszén bebörtönözték.

Hatvan éve, 1958 júniusában, másodszor, immár végleg félreállították.

Negyven éve, 1978 augusztusában a földi pályája véget ért.

Harminc éve, 1988 áprilisában elhangzik róla az első, félig nyilvános előadás, majd az év őszén megalakul az Ordass Lajos Baráti Kör (ma: Ordass Alapítvány).

Tizenhárom éve, 2005-ben Magyarországon (a történelmi egyházak között elsőként) megalakul a Tényfeltáró Bizottság a Magyarországi Evangélikus Egyház elnökségének döntése nyomán.

Idén, 2018 decemberében várhatólag megjelenik Ordass Lajosnak évtizedeken keresztül a nagybörzsönyi templom tornyában rejtegetett, több polcot megtöltő életrajzi naplójának első kötete, amely páratlanul izgalmas könyveseménynek ígérkezik.

Kiegészítés *A bölcsességi bibliaolvasás lutheránus hagyománya és az új törekvések* című cikkhez

A fenti címen a *Vigilia* 2018. márciusi számában publikáltam egy tanulmányt. Már a szöveg a nyomdában volt, amikor eszembe jutott, hogy elmulasztottam megemlíteni egy nagyon fontos amerikai lutheránus bibliaolvasó gyakorlatot, amelynek az áldásaiból pedig néhány évvel ezelőtt magam is rendszeresen részesültem. Frederick J. Schumacher szerkesztésében az American Lutheran Publicity Bureau kiadásában már néhány évtizede négy kötetben jelent meg a *For All the Saints: A Prayer Book for and by the Church (A szentek közösségében: imádságoskönyv az egyház számára az egyháztól)* című, az egyházi esztendő minden napjára készült imádságoskönyv és bibliaolvasó kalauz. A minden napra szóló olvasmány egy leírt rövid imádsággal kezdődik, ezt követi a napra nemcsak kijelölt, hanem kinyomtatva is olvasható ószövetségi, evangéliumi és epistolai szakasz. Ezek után egy rövid elmélkedés olvasható a kétezer éves egyház „szentjeitől”, az ősegyháztól egészen napjainkig. A szentek nem csupán a katolikus egyház által kanonizált személyek, hanem a bibliai értelemben vett szentek, azaz igaz tanúságtevők. A napi szakaszt egy záróimádság zárja. A „breviárium” naponkénti tanulmányozása így a mai hívőt is bevonja a „szentek kórusába”.

Mindezt előljáróban azért tartom fontosnak elmondani, mert amikor 2006-ban Virginiában a Roanoke College vendégkutatója voltam, az egyik

reggel több kollégám is örömmel újságolta, hogy a *For All the Saints* aznapi meditatív olvasmánya éppen Ordass Lajos magyar evangélikus püspök egyik írása volt. Mélyen megérintett a hír: amíg Ordass személyét több évtizeden át odahaza saját egyházában elhallgatták, addig ott, Amerikában az ő gondolatait lelki táplálékként olvassák!

A Kádár-korszak három évtizedes kötelező „Ordass-felejtésének” kódét szintén éppen három évtizede sikerült valamelyest megszurkálni. 1988 áprilisában egy félig zárt, félig nyilvános ifjúsági körben Szekszárdon felolvastam *A megállás szimbóluma* című olvasónapló-esszémét, amelyet az előző években külföldön megjelent *Önéletrajzi írások*¹ inspirált. Még másfél évvel a váratlanul ránk köszöntött rendszerváltozás előtt voltunk. Esszémnek a záró gondolatait teljes egészében idézem:

„Negyven éve, hogy börtönbe csukták. Harminc éve, hogy végleg félreállították. Tíz éve, hogy földi maradványait koporsóba zárták. Ma, amikor 1988 áprilisában ezeket a sorokat írom, az országban szélteben-hosszában, az egyházban és a világban is, válságról beszélnek. Szerintem ma nemcsak gazdasági vagy politikai válságnak vagyunk tanúi, hanem egy ennél sokkal súlyosabbnak: általános erkölcsi válságnak. Krízisben vagyunk, a szó eredeti értelme szerint: ítélet alatt állunk. Ordass negyven éve meglepődött a szemrebbenés nélküli hazugságon, harminc éve megdöbben azon, hogy az emberek nyilvánosan mást mondanak, mint egymás között, »magános beszélgetések során«. Tanúja volt a »kétlelkű emberek«, a kettéhasadt személyiségek, a nemzeti skizofrénia kezdetének. A nemzeti skizofrénia behatol a társadalom legkisebb sejtjébe, a családba is, ahol egyeket a Hatalom vagy az elvtelen kompromisszum oldalára sodor, másokat pedig szembeállít vele vagy perifériára szorít. Az egyházban pedig van, aki karriert fut be, és van, aki disszidensként bolyong és kóborol. Az ítélet alatt, a krízisben átéljük azt, amit Márk evangélista írt: meghasonlás támad atyák és fiak, testvér és testvér között (Mk 13,12).

E szellemi-lelki sötétségbe és pusztaságba nem várt fénycsóvaként röppült be Ordass önéletrajzi írása. Két, éles történelmi pillanatban elszenvedett veresége ellenére egy győzelemnél többet érő, örök érvényű emberi magatartásmintát adott. 1948-ban Isten általa mondotta ki a szót, amit az egyház részéről szükségesnek látott elmondani. Amit ki *kellett* mondani. 1957–58-ban pedig az egyháznak az alkotmányban leírt jogait igyekezett megvédeni.

Ordass az életével alkotott számunkra modellt és példát, olyat, ami szimbólummá vált. Ezt a szimbólumot is, akárcsak annyi mást, elvetették vagy elfelejtették. Ordass számomra a mozdulatlanság, a

